

СЛОВА — НЕ ВЕРАБЕЙ...

Гэта было напрыканцы дзевяностых, мы тады пераходзілі на лічбавыя тэхналогіі, і я паехаў у Мінск у камандзіроўку. Засяліўся там у двухмесны нумар ці не самай высокай сталічнай гасцініцы, у шафу на вяшак акуратна павесіў парадны службовы мундзір — амаль што новенькі, бо на працу ў ім не паходзіш, а прафесійнае свята — дзень работнікаў лесу — толькі раз на год...

Помню, што яшчэ палюбаваўся: ля каўняра там — прыгожыя зорачкі, на абшлагах рукавоў — залацістыя палоскі, як у адмірала...

Вечарам у нумар засяліўся яшчэ адзін пастаялец, дзяцюк гадоў трыццаці, без верхніх пярэдніх зубоў. Мы пачалі з ім знаёміцца: распытваць, хто адкуль, чаго ў сталіцы?... Карацей, звычайныя размовы звычайных людзей, якія сёння выпадкова стрэліся, а заўтра, відаць, назаўжды разыдуцца... Але ж я я высветліў, што сусед мой — з Брэстчыны, што ён — былы баксёр, што зубы страціў у выпадковай бойцы, што цяпер працуе ў ахове...

Ні пра баксёраў, ні пра ахову я нічога таго не ведаў. Да таго ж вечар быў восеньскі, доўгі, — яго яшчэ трэ было неяк прававіць... Вось я і ўзяўся распытваць свайго суседа пра тое, пра гэта...

Аднак ён адказаў мне вельмі каратка, стрымана, падалося — без ніякай ахвоты. Ну я і адчапіўся — стаў нешта чытаць.

...Раніцой сусед мой падняўся першы: пайшоў у ванны пакой, прывёў сябе ў парадак, адчыніў шафу. І, відаць, толькі цяпер на левым плячы майго «мундзіра» ўгледзеў значок дзержаўнай лясной аховы.

— Дык вы не пракурор?! — вылупіў вочы ён: расплыўся ў шырэзнай шчарбатай усмешцы.

— Не...

Чаму ён баяўся пракурораў, я не спытаўся — іншых тэм аж па горла было, бо баксёра панесла, не раўнуючы, як Астапа...

Я тады хіба што слухаў.

І. Сіманёнак, г. Паставы

ВЫГАДНАЯ ПАКУПКА

Адбылося гэта ў далёкім 1961 годзе, адразу пасля грашовай рэформы: тады (калі хто помніць) нулік адкінулі, гэта значыць, было ў чалавека дзесяць рублёў — стаў адзін.

Дык вось недзе ў хуткім часе пасля гэтага вяртаюся я са школы і бачу, што ў нас, можна сказаць, госці — маціна сяброўка прыйшла. Прыселі яны ўдзвюх на тапчан і гамонку вядуць.

Я кніжку чытаю, не дужа слухаю, але ж час ад часу ў іх бок пазіраю. Бачу —

У першыя вераснёўскія выхадныя наведвальнікі выставы сустрэлі каля 200 прадстаўнікоў катой больш чым дваццаці розных парод.

Вушастыя арыенталы і шатландскія віслаухія, гіганты мэйн-куны і вытанчаныя абісінскія кошкі, вядомыя «брытанцы», голая сфінкс, забялі корніш-рэксы і многія іншыя. Спецыяльна да восеньскіх свят хлопчыкі і дзяўчынкі змаглі паўдзельнічаць у конкурсе малюнкаў і вырабаў на тэму «Самы дзіўны кот выставы», паспрацаваўшы ў віктарыне на кашэчную тэму і інтэрактыўнай гульні з сапраўднай кошкай «Загадкі ката вучонага». Конкурсная праграма прайшла і для катой. Выбіралі самага цяжкага, самага выхаванага і самага гаваркога. Традыцыйна на выставе можна было выбраць сабе кацяня, атрымаць кансультацыі ў спецыялістаў па доглядзе за жывёламі.

Марына БЕГУНКОВА. Фота аўтара.

боты ў цёткі новыя. Да таго ж — нейкія... ненаормальныя.

Мама таксама гэта заўважыла, пытае:

— Кацярына, ты што — не на тую нагу абулася?

— Ды не, Мар'ечка, гэта ж я сёння ў Чэрвені была, — здалёк пачынае цётка. — Іду там па вуліцы і заўважаю, што людзі гумовікі аднекуль нясуць. Спыніла адну жанчыну, пытаюся: «Дзе даюць?» Яна кажа: «У краме ўцэнёных тавараў». Я туды — куляй... Бачу, народу, як селадцоў у бочцы, бо патрэбны ж тавар і тання: па рублі за бот...

Стала ў чаргу і я: не паверыш, пакуль да прылаўка дайшла, амаль паўдня струбіла! А галоўнае — марна: усе парныя боты разабралі, а няпарныя (на правую нагу) засталіся. Дык я давай прасіць прадаўца, каб што-небудзь падабраў мне. Во — узяла (цётка выпрастала ногі, паказала...) — адзін бот якраз, а другі — на тры памеры большы. Надзела іх, патупала, думаю: а халера з ім, добра будзе ў хлёў хадзіць! Выгадная ж пакупка, бо дзе ты яшчэ возьмеш боты па рублі за штуку?

Былі часы, былі абноўкі... Ужо і не верыцца.

Міхась Мірановіч, Кіраўскі раён

ВУЧЫЦЦА НІКОЛІ НЕ ПОЗНА

...З маіх знаёмых калег-настаўнікаў, мусіць, самым шматдзетным быў Міхаіл Міхайлавіч. Разам з жонкай Лідзіяй Міронаўнай яны давалі пяцёра дзяцей. Але ж тут і зараз я раскажу толькі пра малодшую з іх дачок.

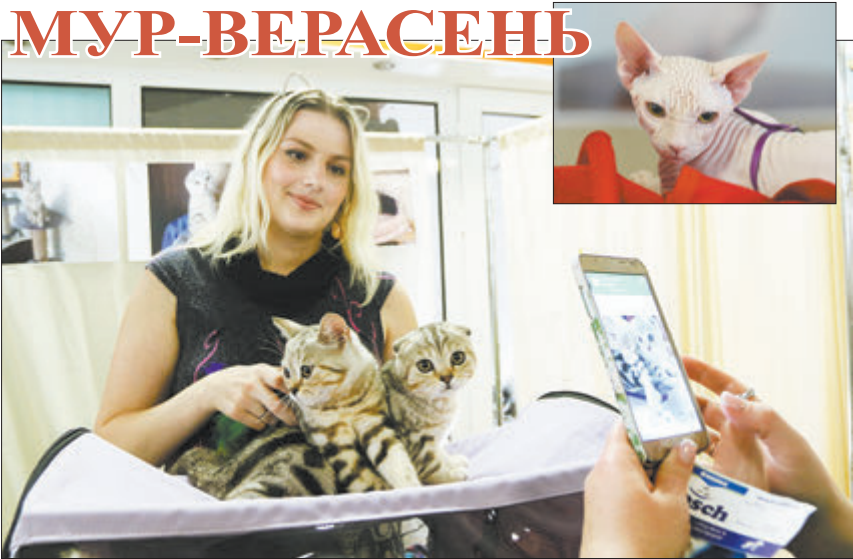
Старэйшыя і дачкі, і сыны змалку дапамагалі бацькам: вучыліся і ў печы паліць, і ежу варыць, і сена касіць ды каня запрагаць, і гарод даглядаць, а малодшай, Тамары, было за кім паленавацца. Неўпрыкмет закончыла школу, педвучылішча, выйшла замуж, а з якога боку да каровы падысці, так і не ведала.

Але ж неяк прыязджае дамоў і чужа ад бацькі, што маці дома няма, а карову падаіць трэба (яму неяк няўцям было, што Тамара не ўмее).

Але ж адступіць ёй не было куды: узяла кавалачак хлеба ды хусцінку, каб абвязаць вядро пасля даення, і пайшла на луг, дзе пасвіўся статак. Следам за ёй грамадою рушылі дзеці. Нібы тыя птушаняты, яны шчабяталі побач, гулялі ў «даганялкі». Але Тамара нічога не чула і не бачыла. З яе сем патоў сышло, пакуль прысаджвалася пад карову, пакуль цягала яе за саскі: малако чамусьці зусім не цякло.

Урэшце кінула яна мучыць карову, абвязаўшы вядро хусцінай (каб ніхто не бачыў, што малака там хіба з паўлітра) ды рушыла дамоў. Бацьку нічога не сказала. Маці па-ранейшаму не было — яна прыехала толькі пад вечар.

І тады ж не прыйшла, а прыбегла з поля Зорка, на хаду губляючы малако.

— Мамачка, навучы мяне карову даіць! Хутчэй, — папрасіла дачка, убачыўшы карову.

Аказалася, што даілася іх карміліца і сапраўды цяжка, але ж, асвойшы гэту навуку, Тамара паспяхова спраўлялася. І потым у кожны свой прыезд першай бегла да Зоркі.

Таццяна Чэкед, г. Гомель

ДЗВЕ РАБІНАВЫЯ НОЧЫ

Ніхто, думаю, не стане аспрэчваць, што найлепшая пара года — гэта леце: сонца, пахі, краскі, спевы жаўрукоў... Адно, што палохае, — дык гэта паведамленні пра аранжавы ўзровень бяспекі. Нешта зачасцілі штармавыя вятры ды навальніцы з перпендыкулярнымі бліскавіцамі: загараюцца ад іх будынкі, падаюць зламаныя дрэвы і слупы, злітаюць дахі з дамоў...

Упершыню гэтак жах я перажыла дзяўчом, гадоў у 12. Ад раскатаў грому тады літаральна закладвала вушы; у хату лілася вада (шыбы выбіла), на вуліцы нешта трашчала і гахкала... Куды было хавацца?

Мы з мамай (светлай памяці!) забіліся пад стол, сядзелі там, як мышы, можа, гадзіны са дзве, а калі выйшлі на вуліцу, то нічога вакол не пазналі: страху з нашай хаты знесла, усе плодовыя дрэвы ляжалі ўверх карэннем, гарод быў заліты, ад пасадак не засталася нічога! (У іншых людзей, дарэчы, таксама... Шчасце яшчэ, што самі ў жывых засталіся...)

Да гутаркі дайшло — расказала сваёй прыяцельцы Ніне Паповай пра гэтую навальнічную ноч, а яна тады прыгадала сваю:

— У нашай вёсцы (кабета з Белавічаў, да нас замуж прыйшла) на першую Прачыстую некалі кірмаш быў, і ў гэты дзень — такая традыцыя — у госці мог з'явіцца хоць хто: сваякі, знаёмыя... Значыць, трэ будзе нечым частаваць, а ў нас з мамай каб кропля гарэлкі... Праўда, брага ёсць і ўжо «адхадзіла».

Што рабіць? У лесе ля суседняй вёскі падполны заводзік быў: на чатырох камянях вялікая металічная бочка ляжала, у ёй вада награвалася, пара праз трубу выходзіла ў бражнік, потым — у адборнік, з яго — у халадзільнік, а ўжо адтуль гатовая прадукцыя ішла — чыстая, што слеза!

Кіраваў гэтым заводзікам «дырэктар», інвалід вайны, і за «вытворчасць прадукту» ён шмат не браў — хіба першую пляшку.

Вось да яго матуля мяне і адправіла, сталі гнаць. Потым, атрымаўшы плату, «дырэктар» пайшоў дадому, а я засталася...

Адкуль узялася чорная хмара, з чаго пачалася навальніца, зусім не заўважыла! Але так спужалася, што забілася ў гушчар ды думаю: «Усё, мне канец...»

Шчыра малілася, бо вельмі хацела жыць. І можа з гадзіну ці дзве... потым вечер заціх, грымоты, як быццам, таксама, затое... завывілі ваўкі!

Ад таго заводзіка да дома было сем кіламетраў. Я іх прабегла, не чуючы ног! А маці вочы праплакала, мяне чакаючы! «Дачушка мая, — казала абдымаючы, — я ж думала, што ты нежывая ўжо... Далася нам тая самагонка! Каб яна спрахла!»

...Гаварыць так можна было, але ж, калі з кірмашу да нас госці завіталі, мама схадзіла да суседзяў і пазычыла ў іх гарэлкі.

Ніна Бурко, г. Беразіно
Рубрыку вядзе
Валянціна ДОУНАР.
dounar@zviazda.by

■ Неасабісты суб'ектыў

ІГРУШАВАЕ ВАРЭННЕ

Пра адну амаль ссохлую дзічку

СЁЛЕТА яблыкаў у вёсцы няма зусім: зрэдку блісне паміж галін ды лісця якая антонаўка, дый той такімі дажджамі ды вятрамі ўтрымацца на дрэве складана. Урадзіла толькі грушы ў маладым садзе, яе салодкія мяккія плады сорту дзюшэс сыпаліся ў траву кожны дзень, вабячы ўсіх навакольных вос, падкіх на такі пачастунак. Атрымаўшы джала ў палец, я ўсё-ткі грушы сабрала і прывезла ў горад — варыць варэнне. Купіла на Камароўцы яшчэ паўлітра брусніц, каб дадаць кіслінкі. Варэнне атрымалася прыгожае — цёмна-бурштынавае, з застылымі скрылікамі і ягадкамі — і смачнае. Але не такое, зусім не падобнае на тое, што варылі з бабуліных дзічак.

ВЯЛІЗНАЕ грушавое дрэва расло каля самага вугла нашай хаты колькі я сябе помню. Колькі я сябе помню, гаспадары думалі пра тое, каб яго спілаваць: вельмі блізка ад страхі, галіны на яе кладуцца, вільгаць ад яго, дый небяспека — рухне такая махіна на хату, дык і кавалкаў не збярэш. Але кожны раз увесну яна пакрывалася шыкоўным карункавым белым вэлюмам. А пасля ў прымацаванай на ёй шпакоўні пачынаўся птушыны гармідар і можна было проста з акна бачыць разяўленыя дзюбы шпачанят, у якія клатлівае маці дзілліла прынесеную здабычу. А пасля на галінах нечакана з'яўляліся цэлыя гронкі зялёных цвёрдых ігрушак, якія ў канцы жніўня ператвараліся ў невялікія, але вельмі салодкія жоўтыя і засыпалі ўсю зямлю ў агародчыку, не давалі спаць ноччу, барабанчы па шыферы, павісалі на кустах гашты пад вокнамі... Узімку на дрэве пасяляўся дзяцел і ці не кожны дзень упарта стукаў па ім, і ад гэтай яго ўпартасці было весела і становілася цяплей нават самай сцюдзёнай парой... Карацей, пілаваць дрэва не было як ні ў якую пару года, яму толькі час ад часу падразалі адраслыя галіны, якія клаліся на дах ці на правады. І яно аддзячвала кожны год: нават у самыя неўраджайныя часы, калі ва ўсім наваколлі не было ні яблычка, наша дзічка духмянымі пладамі засыпала ўвесь агародчык.

Грушу тую пасадзіла ў маладосці, яшчэ, пэўна, да вайны, наша бабуля: дрэва так і звалі ў вёсцы — Аміліна груша. Нашу грушу ведалі ўсе, падчас «збору ўраджаю» ў нашым двары з кашамі перабывалі не толькі аднавяскоўцы — прыходзілі спецыяльна «ў грушы» і мамыны калегі са школы, і прасіла знаёмыя з суседніх вёсак. Хапала ўсім, а ўжо як аб'ядаліся самі! Варылі варэнне, ставілі кампоты, але самая смаката была, калі бабка сыпала грушы на бляху і ставіла ў печ. Яны становіліся цёмна-карычневымі і зморшчанымі, але на смак здаваліся лепшымі за самыя дарагія цукеркі. А потым у той жа печы грушы сушылі на зіму і па хаце лунаў саладкаваты незабыўны водар, які, пэўна, першым бы і прыгадаўся, калі б хтосьці надумаў спытаць, як пахне шчасце...

НА грушы ніводнай кветкі не было толькі адной вясной — пасля таго, як у лютым пахавалі бабулю. Усе, хто ішоў па вуліцы, здзіўлена пазіралі на непрывычна зялёнае дрэва, успаміналі, што першы год няма яго гаспадыні, ашаломлена хісталі галовамі, прыгаворвалі: «вось ты скажы...» Але налета ў маі дрэва зноў пакрылася суцэльным вэлюмам кветак, і на пачатку восені ў нас у двары зноў было тлумна ад далёкіх і блізкіх суседзяў, якія ішлі збіраць Аміліны грушы.

Праз пару гадоў мы з мамай пасадзілі новы сад — некалькі дубчыкаў яблынь і грушку сорту дзюшэс. Здавалася, калі яны, такія малечы, вырастуць. А вось ужо гады тры тым дзюшэсам частуемся напоўніцу. Яны, канешне, вялікія і духмяныя, зеленаватыя, з крамянымі чырвонымі бакамі, зусім не падобныя на тыя жоўценькія дробныя дзічкі, якімі па-ранейшаму бабчына груша засыпала ўвесь двор. Дзічкі так і заставаліся ляжаць не пазбіранымі, бо ўжо былі нікому не патрэбныя. Не прыходзілі ўжо па іх і аднавяскоўцы — у самах у садах павырасталі «пародзістыя» дрэвы, дый людзей з кожным годам усё менш і менш застаецца, адны дачнікі, якія ўжо, хоць, здаецца, і свае, але ж крышчу чужыя... Летась я бабчыны грушы проста пазграбала металічным венікам у кучу і вынесла на сметніцу, каб не гнілі пад вокнамі ды не разводзілі вос і мурашак. Давялося зрабіць некалькі рэйсаў — ураджай, які заўсёды, быў багаты.

А сёлета бабуліна груша пачала сохнуць. Палова так і не распусцілася пасля зімы, на іншай, што ўсё ж пусціла кволья лісцікі, не было ніводнай кветкі. Кожныя выхадныя ў жніўні я з надзеяй пазірала на дрэва — а раптам мільгане сярод лісця хоць адна дзічка. Дарэмна — галінкі былі пустыя. Пэўна, увесну грушу давядзецца ўсё ж спілаваць.

ЗРЭШТЫ, бедаваць няма чаго: у маладым садзе вырасла новая. І пладаносіць кожны год, і варэнне з яе пладоў удалае. Але здаецца мне, што ўсё астатняе жыццё Аміліны дзічкі будзе праз гады смачнейшымі, чым той пасаджаны сваімі рукамі дзюшэс.

Алена ЛЯЎКОВІЧ. alena@zviazda.by

З днём нараджэння, з 30-годдзем, шчыра віншую дарагога сына **Уладзіміра РАБЦАВА**. Зычу моцнага здароўя, ладу і згоды ў сям'і, поспехаў у працы!

*Хай будзе год, як колас жыта
Цяплом і золатам багаты,
А кожны дзень, табой пражыты,
Хай будзе радасцю і святам!*

Ад родных.